

Helsingin Sanomain Säätiö
Stipendiapurahansaajan loppuraportti
Reuters-instituutti, Oxfordin yliopisto
Lukuvuosi 2019–2020
Jaakko Lyytinen

Opiskelin lukuvuoden 2019–2020 Oxfordin yliopiston Reuters-instituutin journalistien fellow-ohjelmassa. Tässä loppuraportissa vedän yhteen keskeisiä kokemuksiani vuoden ajalta.

Toimittajien fellow-ohjelman Reuters-instituutissa aloitti syyslukukaudella 14 toimittajaa 13 eri maasta. Kotimaiden kirjo kattoi koko lähes kaikki maanosat: Nigeria, Ghana, Intia, Brasilia, Japani, Turkki, Hongkong/Kiina, Tanska, Britannia, Venäjä, Ukraina, Itävalta ja Suomi. Suomesta meitä oli kaksi: lisäksi Jonas Jungar Ylen ruotsinkielisestä toimituksesta.

<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/risj-review/these-are-reuters-institutes-journalist-fellows-2019-michaelmas-term>

Ohjelmamme oli erittäin hyvin suunniteltu. Alussa globaalin toimittajajoukon tiedot ja ymmärrys synkronointiin samalle tasolle parin viikon tiiviillä perehdytysjaksolla, jonka aikana olennaisessa roolissa oli Reuters-instituutin johtaja, professori Rasmus Kleis Nielsen. Nielsen luennoi mediateollisuuden tilasta maailmalla nojaten vahvasti Reuters-instituutin kärkituotteen, Digital News Reportin tilastoihin.

Tiiviin alkujakson jälkeen vastuu instituutin omien seminaarien sisällöstä siirtyi osin fellow-ohjelman osallistujien omiin käsiin. Vertaisoppiminen ja tiiviissä kollegayhteisössä työskentely oli minulle ehdottomasti vuoden mieleenpainuvin kokemus. Kurssikavereitteni seminaariesitysten ja yhteisten keskusteluidemme kautta ymmärrykseni muun muassa Hongkongin tilanteesta, Intian kastijärjestelmästä, Ukrainan sotaraportoinnista, Turkin median paineista tai Ghanan tasa-arvotilanteesta avautuivat aivan uudella tavalla ja syvyydellä.

Oman arvokkaan lisänsä Reuters-instituutin työskentelyyn toivat instituutin vierailevat tutkijat, joiden joukko ulottuu professoreista äskettäin väitelleisiin post-doc-tutkijoihin. Tutkijat järjestivät meille fellow-ohjelman osallistujille viikottaisia lukupiirejä, joita varten

luimme klassisia tai ajankohtaisia tieteellisiä artikkeleita ja keskustelimme journalismista teorian ja käytännön työn yhtymäkohtien kautta.

Reuters-instituutin vahvuuksiin kuuluu vahva alumniyhteisö ja tiivis verkosto, joka vilisee huippujournalisteja, tutkijoita ja thinktankien väkeä. Vierailimme vuoden aikana muun muassa BBC:n toimituksessa, The Guardianissa ja AP- uutistoimistossa. Vierailevina puhujina seminaareissamme kävi mittava joukko eturivin toimittajia ja mediavaikuttajia. Syksyn kohokohtiin kuului Thomson Reuters -säätiön järjestämä kaksipäiväinen Trust-konferenssi Lontoossa, jonka teemoina olivat ”uusi, reilumpi kapitalismi” sekä globaalit kansalaisvapaudet.

Olennainen osa Oxfordin akateemista kokemusta on valinnanvapaus. Fellow-ohjelman osallistujilla on omat velvollisuutensa, mutta ohjelman väljyys sallii osallistumisen myös muille kuin instituutin omille luennoille. Fellow-ohjelman osallistujat saavat opiskelijakortin, joka avaa ovet Oxfordin salaisiin kammioihin, kirjastoihin ja mille tahansa luennolle, joihin turisteilla ei ole asiaa.

Poimin viikottain omaan ohjelmaani muutaman luennon keskittyen politiikan tutkimukseen, mediaan ja kansainväliseen politiikkaan. Poliitiikan osalta yksi teema hallitsi tarjontaa: populismi. Toimittajien lailla tutkijat yrittivät yhä kolme vuotta Britannian EU-kansanäänestyksen jälkeen ymmärtää brexitin anatomiaa ja vaikutuksia.

Omaperäisimmän näkökulman keskusteluun tarjosi Oxfordin yliopiston kansainvälisten suhteiden professorin Kalypso Nicolaidisin luento, jossa hän käsitteli brexitin ja antiikin mytologian suhdetta Exodus-kirjansa kautta. Toinen huippuhetki oli journalistihistorioitsija, professori Timothy Garton Ashin esitys liittyen hänen kirjaansa *The Magic Lantern: The Revolution of '89 Witnessed in Warsaw, Budapest, Berlin and Prague*. Garton Ash oli kirjoittanut klassikkoteokseensa uuden luvun, jossa hän palasi Itä-Euroopan kierrokselleen selvittääkseen, miksi monet entisistä sosialistimaista olivat vapautumisensa jälkeen kääntyneet uudelleen kohti autoritaarisuutta. Eniten itseäni kiinnostanut tarjontaa oli muun muassa Itä-Euroopan ja Venäjän tutkimukseen erikoistuneen St. Antony's Collegen piirissä. Löysin useita huippukiinnostavia luentoja myös poikkitieteellisen Oxford Martin Schoolin ohjelmasta.

Syksyn aikana seuraisimme fellow-kollegoitteini kanssa jatkuvasti päivittyviä brexit-uutisia ja tihentyvää Britannian vaalijännitystä, joka huipentui parlamenttivaaleihin 12. joulukuuta 2019. Jossain kohtaa syksyä tajusin onnekseni irtautua kiiheimmästä uutisseurannasta ja keskittyä asioihin, joihin ei tavallisten arjen keskellä ole aikaa tai mahdollisuuksia: kirjoihin, luentoihin, pitkiin keskusteluihin. Median osalta kiinnostavimmat vuoden aikana lukemani teokset olivat The Guardianin pitkäaikaisen päätoimittajan Alan Rusbridgerin Breaking News sekä New York Timesin entisen päätoimittajan Jill Abramsonin Merchants of Truth sekä nuoren brittitoimittajan Jack Shenkerin vaikuttava Britannia-reportaasi Now We Have Your Attention: The New Politics of the People.

Fellow-ohjelman radikaali muutos

Reuters-instituutin fellow-ohjelman johtaja Meera Selva ja instituutin johtaja Rasmus Kleis Nielsen olivat päättäneet uudistaa ohjelmaa radikaalisti syksyllä 2019. Aiemmin fellow't ovat laatineet lopputyönään laajan raportin, joka on muodoltaan lähestynyt akateemista tutkimusta. Alaviitteillä varustettujen raporttien sijasta instituutin johto ohjasi meidän vuosikurssimme tekemään jotain käytännönläheisempää. ”Something you can take back to your own newsroom”, kuten ohjelman johtaja Meera Selva kuvasi. Tuliaisia omaan toimitukseen. Uuden linjan mukaan lopputyö saattoi olla vaikkapa omakohtainen ja pohdiskelleva essee, podcast tai kokeellinen verkkoartikkeli. myös Lopputyö saattoi toki edelleen olla myös tutkimuksenkaltaisen selvitys tai raportti.

Oma tutkimusaiheeni koski livejournalismia eli Helsingin Sanomien Musta laatikko -esitysten kaltaisia journalistisia esityksiä, jotka toteutetaan yleisön edessä. Fellow-ohjelman johtaja Meera Selva kysyi minulta heti ensitapaamisellamme lokakuussa, voisinko tuottaa osana lopputyötäni livejournalistisen esityksen fellow-kollegoideni puheista. Loppuseminaaristamme tuli hyvin innostava hanke, jonka myötä syyslukukauden fellow-ryhmämme työskenteli hyvin tiiviisti yhdessä viikkojen ajan. Pidin kollegoilleni useita työpajoja, joissa avasin livejournalismin metodologiaa, puhetaidon perusteita ja narratiivisen feature-kirjoittamisen keinoja. Kun esitysten aiheet oli lukittu, fellow't kirjoittivat puheittensa ensimmäisiä versioita. Niitä editoitiin ja hiottiin, haalittiin kuvia ja grafiikoita. Kun tekstejä oli editoitu ja uudelleenkirjoitettu muutamaan kertaan,

alkoi puheiden harjoittelu. Järjestimme koko päivän työpajan, johon avukseni saapuivat suomalaiset Mustan laatikon perustajakollegani Riikka Haikarainen ja Kimmo Norokorpi. Apunani tuotannossa olivat myös kolme fellow-kollegaa, turkkilainen Nalan, ghanalainen Nana ja tanskalainen Camilla, jotka eivät itse pitäneet puhetta. Kaksi heistä auttoi editoinnissa ja yksi heistä vastasi visuaalisesta puolesta ja kuvatoimittamisesta.

Esityksen nimeksi tuli Rethinking Journalism. Lopulta prosessista tuli lähes samanlainen kuuden viikon tiivis rupeama kuin Mustan laatikon tuotannoista. Tiistaina 17. joulukuuta Lontoon Royal Societyn lavalla fellow't panivat parastaan: lopputuloksena oli kahden tunnin livejournalistinen esitys, josta saatoimme olla hyvin ylpeitä. Aiheet käsittelivät muun muassa köyhyyden torjumista Nigeriassa, yhteiskunnan muutosta Brasiliassa, toisinajattelijoiden vainoa Venäjällä, brittimedian epäonnistumista ennen brexitiä ja yleisön kuuntelemisen merkitystä, tarinankerronnan keinoja uutistyössä, hongkongilaisen tabloidlehden erikoista nuorisostrategiaa ja ukrainalaisten toimittajien vainoa ja vangitsemisia.

Esitys oli palautteiden perusteella menestys. Toimittaja-fellowt löysivät itsestään uusia kykyjä ja rohkeutta. He jakoivat onnistumisiaan ja epäonnistumisiaan ja avasivat journalismin tekemisen arkea. Olimme esityksen jälkeen täynnä yhteistä euforiaa päättäjäispäivällisillämme thaimaalaisessa ravintolassa.

Koronakevät ja verkkoseminaarit

Vuodenvaihteessa fellow-ohjelman kokoonpano vaihtui, sillä osa fellow-ohjelman stipendiaateista viettää Oxfordissa vain yhden lukukauden. HS-säätiön stipendiaatin kannalta tilanne on ihanteellinen: vuoden aikana ehtii tutustua laajaan kollegajoukkoon.

Keväästä tuli tietysti hyvin poikkeuksellinen. Vielä maaliskuun alussa istuin Green Templeton Collegen ravintolassa lounaalla ja keskustelin italialaisen maantieteen tutkijan kanssa huolestuttavista uutisista, jotka kantautuivat hänen kotiseudultaan. Pari viikkoa myöhemmin olimme jo perheeni kanssa lentokoneessa matkalla takaisin Suomeen.

Korona katkaisi perheemme osaltan kauan odotetun Englannin-seikkailun, mutta palattuamme uudenlainen arki asettui melko nopeasti uomiinsa. Reuters-instituutti siirsi näppärästi omat seminaarinsa ja lukupiirinsä verkkoon. Instituutti ryhtyi pian

järjestämään myös laajempia etäluentoja, joissa media-alan vaikuttajat ja tutkijat avasivat työtään. Myös fellow-toimittajien omat esitykset siirtyivät luontevasti etämuotoon. Muutama kurssitoverini jäivät olosuhteiden pakottamina Oxfordiin, mutta useimmat palasivat kiireen vilkkaa kotimaihinsa.

Opintojen osalta koronapandemia vaikutti lopulta yllättävän vähän omaan lukuvuoteeni. Suomeen palattuani osallistuin verkkoluennoille, lukupiireihin ja kirjoitin omaa loppuraporttiani. Mutta suurin miinus oli ilmeinen: fellow-ohjelmassa eri maista tulevat toimittajat paitsi työskentelevät ja opiskelevat yhdessä, myös viettävät vapaa-aikaansa jakaen kokemuksiaan. Virtuaalidrinkit ja -piknikit eivät valitettavasti vetäneet vertoja Oxfordin pubi-illoille, collegejen illallisille ja puutarhajuhlille.

Hyödynsin omassa loppuraporttissani instituutin uutta linjaa. Raportistani tuli ennemmin journalistinen reportaasi ja livejournalismin käsikirja kuin akateeminen tutkimus. Käsittelin livejournalismin nousua, tekotapoja sekä Mustan laatikon ohella kolmea kansainvälistä tuotantoa: yhdysvaltalaisista Pop-Up Magazinea, espanjalaisista Diario Vivaa sekä saksalaisista Reporter Slamia. Tarkoitukseni oli kirjoittaa myös muutamista muista eurooppalaisista tuotannoista, mutta empiirinen aineistonkeruuni keskeytyi koronapandemian takia.

Koronasta huolimatta stipendivuoteni Oxfordin yliopiston Reuters-instituutissa oli äärettömän antoisa. Vuosi osui ammatillisesti täydelliseen saumaan ja avasi lukuisia uusia näkökulmia journalistin työhön. Edellisten vuosikymmenten aikana tyhjentyneet tankki alkoi vuoden aikana uudestaan täyttyä tiedolla, ideoilla ja näkemyksillä. Merkittävimpana jälkeenä oman elämäni kannalta jäi tiivis yhteys globaaliin kollegajoukkoon, jonka kesken pidämme edelleen tiiviisti yhteyttä ja jaamme kokemuksiamme ja näkemyksiämme. Olen syvästi kiitollinen Helsingin Sanomien Säätiölle, että sain tämän mahdollisuuden.